

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 135

מסכת בבא מציעא ל"א-ל"ז

בס"ד, ח' טבת תשס"ב

השבוע בגליון

■ גריפת רווחים מנכס של הזולת
■ רכב השכרה שהושכר פעמיים
■ ספר תורה שנתרם לאחר שריפה
■ שוכר שביטח את הדירה השכורה

■ מציאת חפץ "מוקצה" בשבת
■ שיגור פמוטות בשבת למשפחת הכלה
■ כמה מעות יש להלוות לזקוק להלוואה?
■ האם חובה להכריז על אבידה מיד עם מציאתה?
■ מקרים בהם השכחה מוגדרת כפשיעה

דבר העורך

40 שנות המתנה

לפני מספר שבועות, לרגל ימי החנוכה, יצאה לאור, חוברת, ובה מקבץ שיחות מרתקות מאת הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל, שהרבה לרתק את קהל שומעיו בארץ ובחו"ל. בנו, יבלחט"א, מרבני בית מדרשנו, הרב הלל פינקוס, חזר בפנינו על מעשה מופלא שסיפר אביו זצ"ל באחת מדרשותיו, ממנו ניתן ללמוד מוסר השכל.

היה זה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. קבוצות קבוצות התגודדו הפליטים על סיפונה של האנייה, אשר גלי הים הסוערים טלטלוה. בתוך שאון הגלים ההומים ניתן היה לשמוע את קולות החיכוך של קורות הפץ החבוטות, שחוברו אחת אל רעותה לפני שנים רבות, ומאז הן שייטו מחוף אל חוף מתוך תקווה להגיע מאוחדות אל היבשה.

הפליטים, יהודים נתיני גרמניה, גם הם חבוטים ומיוסרים היו. זה עתה גורשו מאנגליה, אליה נמלטו לפני זמן קצר ממולדתם שבגדה בהם. עקב היות הפליטים נתיני ארץ אויב, לא יכלו הבריטים תאבי הסדר והשלטון לתת מדרך לכך רגלם של היהודים המיוסרים על אדמתם שוחרת היושר, וכך, קיבצו הבריטים אסירים שונים ששהו בבתי הכלא בארצם, לשמש כמלחים בספינה שתוביל את הפליטים לאוסטרליה, שהסכימה לקלוט אותם.

אם מאן זהו עדיין מפקפק בכוונותיהם הבלתי כנות לחלוטין של הבריטים, תבוא העובדה הבאה ותשבר את אוזנו. באותם ימים, לא החקו בעליו של כלי שיט אזרחי להפליג אל הים הפתוח ללא ליווי צבאי צמוד. צוללות ומשחתות רבות של כל

המשך בעמוד הבא

מציאת חפץ "מוקצה" בשבת

בסוגייתנו מבואר (ל"א), שאין לקיים את מצוות השבת אבידה, אם פעולת המצווה כרוכה בעשיית איסור. לפיכך, כהן אינו רשאי להכנס לבית עלמין ולהטמא למתים, כדי להוציא משם חפץ אבוד ולקיים בו את מצוות השבת אבידה. בהקשר לכך, העלו הפוסקים ספק מעניין הקשור להלכות אבידה ולהלכות שבת: האם אדם שבשבת מצא חפץ שחכמים אסרו לטלטלו עקב היותו "מוקצה", רשאי ליטול אותו במטרה לקיים את מצוות השבת אבידה.

שיגור פמוטות בשבת למשפחת הכלה: כידוע, אחד מסוגי ה"מוקצה" שאסור לטלטל בשבת, הוא **"כלי שמלאכתו לאיסור"**, היינו: חפץ המיוחד למלאכה האסורה בשבת, כגון, פמוטות, שיעודן למלאכת הבערה - הדלקת נרות - האסורה בשבת. חז"ל, שקבעו את כללי ה"מוקצה" וגדריו, אסרו לטלטל "כלי שמלאכתו לאיסור" לצורך עצמו בלבד, ומשום כך אין להזיזו ממקום חמה למקום צל כדי שלא ינזק. אולם, מותר לטלטל כלי זה "לצורך גופו", כלומר, לעשיית מלאכה כל שהיא המותרת בשבת, כגון, ליטול פטיש לשם פיצוח אגוזים וכדומה. הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (חידושי הגרע"א או"ח סי' ש"ו על המג"א שם ס"ק ט"ו) אף התיר למשפחתו של חתן לשגר פמוטות בעצם יום שבת הי"אוף רוף [שבת "חתן"] אל משפחת הכלה, מאחר שבאופן זה אין איסור לטלטל "מוקצה", שהרי במקרה זה השימוש בפמוטות הוא לצורך דבר היתר, להרבות את שמחת החתן והכלה על ידי מתנה נאה ומכובדת.

מעתה, אם יהודי מצא חפץ "מוקצה" מחמת היות "כלי שמלאכתו לאיסור", לכאורה, **רשאי הוא להרימו** כדי לקיים את מצוות השבת אבידה, שהרי מטרת טלטול החפץ המוקצה הינה לצורך משימה המותרת בשבת - מצוות השבת אבידה.

אולם, ה"חתם סופר" (שו"ת או"ח סי' פ"ב) הכריע, כי אסור בשבת קודש להרים אבידת "מוקצה". בטעם הדבר מבאר ה"חתם סופר", כי אם אמנם בשבת היה המוצא רשאי להרים את אבידת ה"מוקצה", אזי **אדם היוצא בשבת לרחובת של עיר ומוצא שני עטים**, אחד שלו ואחד של חבירו, עליו לזנוח ברשות הרבים את העט שלו, שהרי "מוקצה" הוא אך עליו ליטול את עטו של חבירו כדי לקיים בו מצוות השבת אבידה. דבר זה, אומר ה"חתם סופר", אינו מסתבר, שחז"ל יאסרו על אדם ליטול חפץ "מוקצה" שלו, אף שבכך הוא מפסיד ממון, ואילו את ממון הזולת יצוו עליו להציל, אלא ודאי אסרו חז"ל גם אופן זה של נטילת חפץ (ע"י שו"ת

"מנחת שלמה" תנינא ח"ב-ג סי' מ"ג שהאריך בעניין זה).

הכרזה בשבת בבית הכנסת על מציאת אבידה: ראייה מעניינת לדבריו מביא הגאון

המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת

הר"ר

שמואל פרקש ז"ל

ב"ר רפאל ז"ל

נלב"ע ו' טבת תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר רפאל פרקש ומשפ' שיחיו ת"א

והר"ר יהודה פרקש ומשפ' שיחיו קרית קריניצי

לעילוי נשמת

הילד

אלישיב חיים ז"ל

מרצבך

נלב"ע י"א טבת תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ההורים יבלחט"א

הר"ר מיכאל ואסתר מרצבך-נוף איילון

לעילוי נשמת

הרה"ח ר'

יעקב דיאמנט ז"ל

ב"ר יהושע ז"ל

נלב"ע ה' טבת תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידיו

הר"ר יהושע דיאמנט

ומשפ' שיחיו-פ"ת

המשך מעמוד קודם

אחד מן הצדדים הנלחמים ארבו בגלוי ובחשאי לכלי שייט של האויב, וכל הטבעה של כלי שייט כל שהוא, נחשבה כתרומה גדולה למאמץ המלחמתי.

אולם, את היהודים האומללים שיגרו הבריטים ללא כל ליווי!

כך, כמאז ומעולם, הפליגו היהודים בים הסוער, ללא משענת וללא הרגשת ביטחון מינימלית, בודדים ונפחדים, ונתונים לחסדיהם של האסירים שהופקדו לשמור עליהם. שעות מספר לאחר שהספינה עזבה את החוף הבריטי, הוציאו המלחים מבטן האנייה את תכולתה ושטחו על הספינה את מטענם של היהודים.

איש מן הנוסעים לא יכול היה לעזור בעדם. בחמת זעם קרעו המלחים את המזוודות והתרמילים של הפליטים, מתוך תקווה למצוא זהב, כסף ויהלומים בדפנותיהם, וכאשר לא מצאו את מבוקשם, הם כילו את זעמם בניירות ובמכתבים, שנכתבו בידי יקיריהם של הפליטים, ואשר היו יקרים מאד לליבם. את כל הניירות והמכתבים השליחו המלחים הימה.

ללא מזוודות, ללא מזכרות ואך בבגדיהם לגופם, נחתו הפליטים בחופה של אוסטרליה, ממורמרים, ועצובים על רכושם הדל שצלב בלב ים.

מזלם של המלחים לא שפר עליהם, ובחזרתם לאנגליה הוטבעה ספינתם על ידי משחתת גרמנית.

חלפו עברו להם כארבעים שנה, ויומנו של קצין ששירת בחיל הים הגרמני במלחמת העולם השנייה, שפך אור על סיפורה של אותה ספינת פליטים.

ביומנו מספר הקצין, כי חיל הים הגרמני הבחין בספינת הפליטים, עוד בעשותה את דרכה מאנגליה לאוסטרליה. "בעודנו מכוונים את קני התותחים לכיוון האנייה", סיפר הקצין, "דיווחו לנו הצופים, כי אנשים משליכים חפצים וניירות מסיפון האנייה. מיד, נתקבלה הוראה לעכב את הירי על הספינה עד לבירור העניין. סירה מהירה, שנשלחה אל עבר הספינה, חזרה עם שלל מכתבים כתובים בשפה הגרמנית שצפו על פני המים, ולפיכך הסקנו כי על גבי האנייה, מצויים נתינים גרמניים. כמובן, שהמשחתת הוסגה אחור, ולספינת הפליטים לא אירע מאומה. רק כאשר עגנה הספינה באוסטרליה, נודע לנו מפי המודיעין הצבאי, כי הספינה לא הובילה נתינים גרמניים אריים, אלא יהודים היו על סיפונה, והפקודה שהתקבל להשמדה בוצעה בדיוקנות כאשר היא שבה מאוסטרליה!"

ארבעים שנה כלל לא ידעו נוסעי האוניה כי הם ניצלו מצפרני חיית הטרף. יותר נכון, הם כלל לא ידעו שניצלו. וכי מניין להם לדעת? אדרבה, רבים מהם היו ממורמרים ועצובים על אובדן רכושם ובייחוד על המכתבים שהיוו את המזכרת היחידה מקרוביהם שהושמדו על ידי הצורך הנאצי ימי.

נסתרים הם דרכי ה'. דווקא אובדנם של המכתבים, שהושלכו ללב ים בידי המלחים ערלי הלב, הצילו את הפליטים היהודים ממוות וודאי.

"הם", סיים הרב פינקוס זצ"ל, "זכו לראות את הסוף, ולהבין מה היתה מטרת השלכת המסמכים ללב ים. אולם כך עליו לנהוג בכל מאורע ובכל מקרה

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

רבי משה סופר זצ"ל מדברי הרשב"א (שו"ת ח"ד סי' ק"ד וכן נפסק להלכה ב"שולחן ערוך" או"ח סי' ש"ו סי' י"ב) שכותב, כי בשבת מותר להכריז על מציאת אבידה שהיא "מוקצה". לכאורה, לו גם מותר היה להרים אבידה זו, אין כל חידוש בדברי הרשב"א שמותר להכריז על אבידה זו. אלא ודאי שאסור להרימה, ומשום כך כותב הרשב"א כי מכל מקום מותר להכריז עליה.

דף לא/ב תן לו דרך הלואה

כמה מעות יש להלוות לזקוק להלוואה?

מהפסוק (דברים טו/ח) "והעבט תעביטנו" דורשת הגמרא בסוגייתנו, כי מצווה להציע הלוואה לעני שמתבייש ליטול כספי צדקה.

פעמים יש ברשותו של אדם סכום כסף שהפריש למטרת צדקה, ובפניו עומדת אפשרות **להלוות** סכום זה לעני הזקוק לו. האם הוא רשאי לנהוג כך? האם גם מתן ההלוואה ייחשב לו כקיום מצוות צדקה, או שמא על לתת את הכסף במתנה לעניים בלבד ולא להלוותו להם.

איזו מצווה מקיים נותן הלוואה לעני? לדעת הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י הל' ז'), המלווה כסף לעני מקיים בכך מצוות **צדקה** וכפי שכתב שם: "שמנה מעלות יש בצדקה... המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או **הלואה**". אולם, הרמב"ן חולק על כך וסובר, שנתנת הלוואה לעני היא מצווה בפני עצמה, ואינה נכללת במצוות צדקה. מעתה, אדם שהפריש מעות לצדקה והוא מבקש להלוותו לעני, לדעת הרמב"ם הוא רשאי לעשות כן, מאחר שמצוות הלוואה נכללת במצוות הצדקה. אולם, לדעת הרמב"ן, שמצוות הלוואה ומצוות צדקה שתי מצוות שונות הן, עליו לתת את הכסף לצדקה בלבד.

ברם, ה"חפץ חיים" (יאהבת חסד" ח"ב פ' י"ח סי' א') כתב, כי גם לדעת הרמב"ם אין לתת את הכסף אלא לצדקה בלבד ולא כהלוואה לעני, שכן, אדם האומר "**מעות אלו לצדקה**", מתכוון לצדקה במשמעותה הפשוטה, שהיא נתנת המעות לעניים ואינו מתכוון לשם הלוואה. לפיכך, עליו לתת את המעות לצדקה כדי לקיים את מוצא פיו.

הלוואה ממעות מעשר כספים: רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל מראדין מוסיף ומציין, כי למחלוקת הרמב"ם והרמב"ן תהא השלכה מעשית לגבי אדם שברשותו מעות צדקה, ללא שאמר במפורש "כסף זה לצדקה", וכגון, המפריש מעות "מעשר", שלדעת חלק מהפוסקים (רמ"א יו"ד סי' רמ"ט סי' א' ועיי"ש בש"ך בט"ז ובפ"ת) מיועדים לצדקה בלבד. באופן זה לא חל עליו החיוב של "מוצא שפתיך תשמור ועשית", שהרי לא אמר במפורש שהכסף מיועד **לצדקה**. לפיכך, לדעת הרמב"ם כל אדם רשאי להלוות לעני את כספי מעשר הכספים, שהרי זוהי צדקה במיטבה. לעומת זאת, לדעת הרמב"ן, אין הדבר פשוט כלל ועיקר, ורק באופנים מסויימים [עיי"ש] ניתן להלוות את מעות מעשר הכספים.

מצוות הלוואה גדולה ממצוות צדקה: מאחר שעל ידי הלוואת מעות ניתן למנוע את התדרדרותו של אדם עני, שלא יגיע למצב שיאלץ לחזור על הפתחים, כתבו הראשונים כי: "וזאת המצווה של הלוואה היא יותר חזקה ומחוייבת מנתנת הצדקה" ("חינוך" מצווה ס"ו ועיי"ר רמב"ם הל' מלוה ולוה פ"א הל' א', טושי"ע חו"מ סי' צ"ז).

כמה מעות יש להלוות לעני? רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל (שם ח"א פ"א סי' ד') גם דן בספרו, מהו הסכום שיש לאדם להקצות מכספו לצורך מתן הלוואה לזקוק לה. שהנה, לגבי מצוות צדקה החיוב אינו עולה על חומש מנכסי הנותן. אולם, יש לחלק בין הלוואה לצדקה, שכן, הנותן צדקה נותנו במתנה גמורה, ומשום כך אינו חייב ליתן יותר מחומש. לעומת זאת, כספי ההלוואה אמורים לחזור לידי המלוה, ולכן, לכאורה, חייב אדם ליתן הלוואות בסכום העולה על חמישית מכספו. מאידך גיסא, לא מסתבר שיהא אדם חייב להלוות את כל המעות שאינו זקוק להן כרגע, פן תזדמן לפניו עסקה מסויימת והוא יזדקק לכספו, כדי שיוכל להרוויח ממון על ידה. לפיכך, כתב, כי כל אדם יעשה כפי השגת ידו, וכן כתב בעל ה"תפארת ישראל" (פאה פ"א ח"א אות ה') שמצוות הלוואה היא מן המצוות שאין להן שיעור.

דף לא/ב היה בטל מן הסלע

דרישת שכר תמורת השבת אבידה

מבואר בסוגייתנו, שאדם שעסק בהשבת אבידה, ולשם כך נאלץ להתבטל ממלאכתו, רשאי לדרוש מבעל האבידה להשלים לו את שכר העבודה שהפסיד. אולם, מבארים הראשונים, אדם שלא הפסיד מאומה עקב התעסקותו באבידת הזולת, אינו רשאי לתבוע שכר תמורת מלאכתו ("שיטה מקובצת").

בטעם הדבר שאין לדרוש שכר תמורת ההתעסקות באבידה כאשר לא נגרם הפסד למוצא, כתב הרמב"ן ("יתורת האדם" עמ' מ"ד הובא בטור יו"ד סי' של"ו) על פי דברי הגמרא (נדרים ל"א) שדורשת לגבי לימוד תורה "מה אני בחינם אף אתם בחינם", היינו: שאסור ליטול שכר עבור לימוד תורה לאחרים [חוץ מ"שכר בטלה"], וכך גם, סובר הרמב"ן, עבור קיום שאר המצוות, בהן מצוות השבת אבידה, אסור לדרוש שכר.

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שעוסק בנושא התגמול על השבת אבידה, מביא המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

את דברי הרמב"ם (פי' המשניות נדרים פי"ד משנה ב') הכותב, כי במקומות שבהם נהגו ליטול שכר תמורת השבת אבידה, **מותר לנהוג כן**.

מפרשים רבים מקשים, שהרי כלל הוא בכל המצוות שאין נוטלין שכר על עשייתן, ומניין לו לרמב"ם חידוש זה?

הגאון בעל ה"אבן האזל", מבאר כי לדעת הרמב"ם, דברי הגמרא **שאסור** ליטול שכר על לימוד תורה אינם אמורים אלא לגבי **לימוד התורה** בלבד. לעומת זאת, האיסור ליטול שכר עבור קיום שאר המצוות אינו משום שקיים איסור מן התורה לעשות כן, אלא משום **שאין עילה** לתביעת שכר זו. שהרי, אדם רשאי לדרוש שכר רק בגין מלאכה שעשה **עבור זולתו**. ואילו המקיים מצווה שהוא מחוייב בה מן התורה, קיימה עבור עצמו, היינו, עקב רצונו לזכות בקיום מצוות התורה, ולפיכך, נשמט הבסיס לתביעתו. מעתה, אומר הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, רשאים הציבור לתקן תקנות של קנס וחיוב ממון כאשר הדבר הוא לתועלת, כמבואר במסכת בבא בתרא (ב/ח). לפיכך, גם מנהג זה שכתב הרמב"ם תקף, שהרי אין איסור בדבר.

בימינו, פעמים רבות מפרסמים בעלי אבידות, כי יתנו שכר למוצא האבידה ששייב אותה אליהם. האם אכן רשאי המוצא ליטול את השכר?

המוצא אינו חייב להביא את החפץ לבית בעליו: הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א (י"תשובות והנהגות" ח"ג חו"מ סי' תס"ג) כותב כי מותר למוצא האבידה ליטול שכר על השבתה לבעליה. זאת, על פי הכרעתו של ה"חזון איש" זצ"ל, כי מוצא אבידה יוצא ידי חובה בהודעתו לבעל האבידה אודות מציאת החפץ האבוד, ואין הוא צריך לטרוח ולהביאו לידי. לפיכך, אם מוצא האבידה טורח ומשיבה לבעליה, רשאי הוא לקבל את השכר ככל שלח שמקבל שכר עבור מלאכתו.

האם חובה להכריז על אבידה מיד עם מציאתה? הגר"מ שטרנבוך שליט"א מוסיף וכותב, כי גם כאשר בעל האבידה בא ליטול את החפץ האבוד מבית המוצא אותו, רשאי המוצא ליטול שכר מן המאבד, שכן, במקרים אלו, תשלום הכסף על ידי בעל האבידה אינו אלא כאות הוקרה למוצא הישר ולא כשכר עבור קיום המצווה. כמו כן, מאחר שהמוצא אינו חייב להכריז מיד על מציאת האבידה ובאפשרותו להמתין זמן מה עד שיכריז עליה, נמצא, שהשכר אינו על עצם קיום המצווה, אלא על זריזותו וכמיהתו להשיב את האבידה לבעליה בזמן קצר ככל שניתן, אף שאין חובתו לעשות כן.

אכן, בסוף דבריו העיר, **שחסידי המתחסד** עם קונו יידע, כי יתכן שעל ידי קבלת הפרס נגרע שכרו בשמים, ולכן אם בעל האבידה מתעקש לשלם לו שכר, מן הראוי להודיע לו כי אין הוא מעוניין בכסף עבור עצמו וכי הוא מייעדו לצדקה.

דף לה/א כל לא ידענא פשיעותא היא

מקרים בהם השכחה מוגדרת כפשיעה

בסוגייתנו מבואר, שרב נחמן חייב בתשלום שומר ששכח היכן הטמין את החפץ שניתן לו לשמירה. כך גם פסק הרמב"ם (הל' שאלה ופקדון פי"ד הל' ז') והוסף שהשומר אף אינו רשאי לדחות את מועד התשלום בטענה שהוא מחפש אחר החפץ, אלא עליו לשלם את שווי מיד.

כאשר אנו דנים במקרה זה, עלינו לברר מדוע חייב השומר, הרי כל חטאו מתבטא **בשכחה**. וכי כלום, ניתן לחייב אדם בממון בגין כך שפרח מזכרונו היכן הטמין חפץ של זולתו? אולם, בעל ה"נתיבות המשפט" (חו"מ סי' רצ"א סי"ק י"ד) מבאר שאכן השומר אינו מחוייב על שכחתו, כי אם על **מעשה ההטמנה** של החפץ. כלומר, מעשה הטמנת החפץ נחשב כמעשה נזק, שהרי בעטייו אין אפשרות להשיבו לבעליו, ולפיכך, השומר הוא מזיק שחייב בדמי החפץ שהזיק.

לעומתו, כתב הגאון רבי אברהם קלאצקין זצ"ל (שו"ת "אמרי שפר" סי' כ"ד), כי לא ניתן להגדיר את פעולתו החיובית של השומר, כמעשה נזק, שהרי בשעה שהחביא את החפץ הוא פעל **לטובת** בעל החפץ. לפיכך, הוא סובר, חיובו של השומר נובע **מדיני שומרים**, משום שאחריותו של השומר גם מתבטאת בחובתו לדעת בכל רגע נתון היכן נמצא החפץ שהופקד בידיו לשמירה, ועצם אי הידיעה מהווה "פשיעה" בדיני שומרים.

למחלוקת זו השלכה הלכתית מעניינת לגבי אדם, שאינו "שומר", שהטמין חפץ של זולתו, ושכח היכן הטמינו. וכגון, ראובן שפנה אל שמעון ובקשו "אנא, הכנס לביתי חפץ פלוני". שמעון, נענה לבקשת ראובן והניח את החפץ בבית ראובן, אך שכח היכן הניחו ועתה החפץ אינו ביד בעליו. לדעת ה"נתיבות המשפט" בעל החפץ רשאי לדרוש תשלום משמעון, שהרי הוא נחשב למזיק, שכן, בגין פעולתו אין החפץ ברשות הבעלים. אולם, לדעת בעל ה"אמרי שפר" שלא ניתן להגדיר פעולה מעין זו כפעולת נזק, הוא פטור, ורק שומר חייב באופן זה משום אחריות השמירה שעליו.

דף לה/ב כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו

המתרגש ובא. גם אם אין בידינו להבין את אשר ענינו ראות, ולדעת מדוע כך אירע ולא אחרת.

לא פעם קורה, שיהודי שמקבל על עצמו לקבוע עיתים לתורה נתקל בקשיים מוזרים הנקרים בדרכו דווקא כאשר הוא החליט להגות בתורה ולא להחסיר מקביעותו אף לא יום אחד. דברים בלתי מובנים מתרחשים ומאורעות מסעירים חולפים בקרבנו. אך יהודי היודע שהכל מאיתו יתברך, אינו נותן להפרעות אלו להסירו מדרכו, כי אם בוטח הוא באלוקו שיובילו לחוף מבטחים.

בברכת התורה

העור

דברי חכמים

דף לג/א כל המקיים בעצמו כך בא לידו כך

המעיל הגזור לשניים

בעל ה"בן יהוידע" בסוגייתנו, מצטט מעשה מעניין בשם הרב מהר"א הכהן זצ"ל, ועל פי הוא מבאר את דברי סוגייתנו: "כל המקיים בעצמו כך, בא לידו כך. מעשה באדם עשיר, מספר רבי יוסף חיים, שאביו הזקן היה זקוק למחסה ולמקום לדור בו, אך בנו לא חס עליו והניחו לקבץ נדבות עם עניי העיר.

ויהי היום, ובנו של העשיר חלף ברחוב ופגש את סבו האומלל. אותו יום, חורף היה ורוחות עזות נשבו וכמעט שפרחה לה נשמתו של הזקן האומלל. "נכדי יקירי", פנה הזקן אל נכדו, "אנא, גמול עמי חסד ובקש מאביך כסות עבורי לכסות בה את גופי". כאשר שמע העשיר את בקשת אביו, הורה לבנו כי יוריד מעליית הגג מעיל שתלוי שם ויתנהו לסבו.

המתין העשיר זמן מה לבנו שירד מעליית הגג, וכאשר ירד הבן, הבחין אביו כי בידו חצי מעיל בלבד. למראה השתוממותו של אביו הסביר הילד, "הרי כדרכו של עולם, יום אחד גם אתה תזקין ובודאי גם אתה תבקש ממני כי אשלח אליך בגד לחמם את גופך בקור העז. ובכן, גזרתי את המעיל שציוות עלי לתת לאביך. כעת אתן לו חצי, וכאשר תזדקק אתה ללבוש כל שהוא, אשלח לך את חציו השני של המעיל. מסיים ה"בן יהוידע" "ויבוס האב ויכלם וידע כי חטאה גדולה בזה בכבוד אביו והרגיש שאחרי זה גם עליו יעבור כוס זה של הבזיון. והלך אצל אביו ובקש ממנו מחילה והביאו לביתו".

רבי יוסף חיים זצ"ל מבאר על פי זה, כי "המקיים בעצמו כך", היינו, המטפל באבידת אביו ואבידת רבו קודם לאבידתו, כך גם ינהגו עמו בניו ותלמידיו, שכאשר ימצאו את אבידתו ואת אבידתם יחד, יקדימו לטפל באבידתו, כשם שעשה הוא עם אביו ועם רבו.

עונג שבת פרשת ויגש

"ויקראו שמלות" (מד/יג)

הבדל בין מתנדבי "הצלה"
לעובדי מד"א

"ויברך יעקב את פרעה" (מד/יז)

קבלת פנים לאפיפיור כיצד?

"כי עבד ערב" (מד/לב)

גביית חוב מפושט רגל

הלוואה שלימה וחצי ערבות

"מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו" (מה/ט)

נידויים של בני כת שבתאי צבי

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל

לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" ג'

חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע

ניתן להשיג בחנויות הספרים

להזמנות חייג:

03-61-60-657

המעוניינים להשתתף בהוצאת
הגליון לאור להנצחת יקיריהם
ולעילוי נשמתם, נא לפנות:

03-61-60-657

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471.
טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות

הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

נקודות הפצה בחו"ל

אנגליה: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997

בלגיה: הר"ר יעקב סנדרוביץ 0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301

ארצות הברית: משה פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאלי: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

בארצות הברית

ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי"

בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר

לפרטים נא לפנות לטל. 718-253-6218

מבצע	חנוכה
26%	הנחה על ספרי
	מאורות הדף היומי,
	לחותמים על מנוי
	לגליון
עד ט"ו טבת	
60-657	03-61

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון,
נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך
עליהם כפסק הלכה

לעילוי נשמת

הר"ר ראובן גומבו ז"ל ב"ר צבי ז"ל

וזוגי מרת פראדל גיטל ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הר"ר משה

קרוגר ז"ל

ב"ר יונה ז"ל

נלב"ע י"ב טבת תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

הר"ר יצחק מנס

רוזנבלום ז"ל ב"ר

אליה מאיר ז"ל

נלב"ע ז' טבת תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

הר"ר אברהם יצחק

נוה ז"ל

ב"ר יעקב משה ז"ל

נלב"ע י" טבת תשנ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

הר"ר משה רואו ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל

נלב"ע ח' טבת תשמ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנם

הר"ר ישראל מאיר רואו

במשנתנו אומר רבי יוסי את הכלל מפורסם: "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו". רבי יוסי אומר זאת בהקשר לשוכר פרה שהשאל לחבירו את הפרה השכורה והפרה מתה אצל השואל. על פי הלכות השומרים, על השואל לשלם את דמי הפרה לשוכר שהשאלה לו, שהרי שואל חייב גם באונסין, ואילו השוכר אינו חייב להעביר את הכסף לבעל הפרה, משום ששוכר חייב רק בגניבה ואבידה אך לא באונסין. אולם, רבי יוסי טוען "כיצד הלה" - השוכר, "עושה סחורה בפרתו של חברו" - בעל הבית, ועליו להעביר לידיו את דמי הפרה, משום שאדם אינו יכול לגרוף רוחים כתוצאה מפעילות בנכס שאינו שייך לו. נכל זה לפי מה שכתב הרא"ש ועוד ראשונים בשטמ"ק, שחוב השמירה של השואל הוא לבעלים. אולם, בתוד"ה "החזיר" מבאר באופן אחר את סברת ר"י, ולפי"ד לא קיים כלל כל הנידון שלפנינו. ועי' "קהילות יעקב" סי' כ"ט.

רכב השכרה ששוכר פעמיים: על חידודו של כלל זה נוכל לעמוד כאשר נבחן את המקרה הבא: מעשה באדם ששכר רכב ליום אחד תמורת 100 ש"ח, והשכירו לאדם אחר לאותו יום תמורת 150 ש"ח. האם בעל הרכב ראוי לתבוע מן השוכר להעביר לידיו את 50 השקלים שהרוויח מהשכרת הרכב לאחר, בטענה "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו"? בעל ה"מחנה אפרים" (ה'ל' שכירות סי' י"ט) מבאר, שאין בעל הרכב ראוי לתבוע זאת, משום שבמקרה זה ה"סחורה" - 50 השקלים, לא התקבלו אצל השוכר כתשלום עבור גוף הרכב, שהרי הרכב מוחזר לבעליו, אלא כתשלום עבור השימוש ברכב. שימוש זה שייך במלואו לשוכר הראשון ששילם על כך 100 ש"ח טבין ותקילין וכל רוח שעשה בשימוש זה - שלו הוא. הכלל של רבי יוסי "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו" תקף, איפוא, כאשר הלה זכה ברווח תמורת גוף החפץ, כפי הדוגמא שמובאת במשנתנו, שהרווח הממוני הוא תמורת גוף הפרה שמתה.

ספר תורה שנתרם לאחר שריפה: לפני עשרות שנים, התרוקן בית כנסת בברוקלין ממתפללי, וגבאי בית הכנסת הפקידו את ספר התורה למשמרת בישיבה מסויימת. ביום מן הימים פרצה שריפה בישיבה, וגם ספר התורה שהופקד שם עלה בלהבות השמימה. השמועה הנוראה זעזעה את הציבור, ותרומות רבות זרמו להנהלת הישיבה לכתובת ספר תורה חדש. לאחר שספר התורה החדש הוכנס להיכל הישיבה, דרשו גבאי בית הכנסת שהתרוקן ממתפללי לקבל לידם את הספר החדש, כשהם טוענים "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו". שהרי, לולא היה ספר התורה שלהם נשרף, לא היתה הנהלת הישיבה מצליחה לגייס תרומות עבור רכישת ספר תורה חדש.

אולם, בעל ה"חלקת יעקב" (שו"ת חו"מ סי' כ"ו) דחה את דרישתם והשיב להם, כי במקרה זה אין משתמשים בטענה זו. שכן, הנהלת הישיבה לא עשתה "סחורה" בספר התורה שנשרף, ולא קיבלה ממון תמורתו, אלא שהסיפור המזעזע, שנגע לליבם של רבים, הניאם לתרום ספר תורה חדש לישיבה.

שוכר שביטח את הדירה השכורה: בעל ה"אור שמח" (ה'ל' שכירות פ"ה הל' ו') דן אודות שוכר שרכש פוליסת ביטוח עבור הדירה השכורה על ידו, ולאחר זמן כאשר נשרפה הדירה, הוא קיבל את דמי הביטוח לידיו. גם במקרה זה טען בעל הדירה "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו". לכאורה, מקרה זה דומה לסוגייתנו, שהרי במשנתנו, שוכר הפרה ויתר על חלק מזמן שכירותו לטובת השואל, ולמרות זאת אין רואים את ויתורו כהשקעה לטובת מקרי אונסין שיארעו לפרה, אלא עליו להעביר את הכסף לידי בעליה. ואם כן, לכאורה, לא נתייחס במקרה זה לתשלום שהשקיע השוכר ברכישת פוליסת הביטוח, ונקבע, כי דמי הביטוח שמשולמים עבור נזקי השריפה שייכים לבעל הדירה.

אולם, הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל מחלק בין המקרים בסברה נפלאה. שהרי, במשנתנו, עיקר כוונת השוכר היתה להשאל את הפרה לשואל ולקבלה בחזרה בריאה ושלמה, והרווח שנפל לידיו לא היה פרי השקעה מכוונת, ולפיכך הוא מצווה להעביר את התשלום לידי בעל הפרה. לעומת זאת, השוכר, ששילם בכוונה תחילה את דמי הביטוח, קנה זכות מיוחדת בממון ששולם על ידו, ואין לחייבו להעביר זכות מיוחדת זו לידי בעל הדירה. (עי' בשו"ת "שואל ומשיב" תניא ח"ג סי' קכ"ח שהביא את פסק חכמי ברודי לפשר בנידון זה).